

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3--SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

I.I.Rustamova	
Abdulla Qahhorning "Sarob" romanida detallar funksiyasi va dinamikasi	770
G.H.Oxunova	
Badiiy obraz borliqni anglash omili sifatida (Isajon Sulton hikoyalari misolida)	773
G.M.Oripova, F.A.Rahmataliyeva	
Xokku she'riy janrida inson va tabiat tasviri	778
G.Muhammadjonova	
Erkin Vohidovning hajviy asarlarida davr muammolari	782
Sh.D.Maxmidjonov	
Badiiy nutq tiplari va qahramon ruhiy olami talqini (Tohir Malikning asarlari misolida)	787
M.M.Xamidov	
O'zbek adabiyotida tarixiy obraz va uning ifoda usuli	791
O.A.Ahmadjonova, Sh.D.Ma'murova	
Mahmudxo'ja Behbudiy publitsistikasida til o'rganish masalasi va milliy til qadri	795
X.A.Abdulxamidova	
Isajon Sulton romanlarida inson xronotop sifatida	799
J.B.Sayidolimov	
"Makorim ul-axloq" agiografik asar namunasi	803
G.M.Oripova, G.G'.Axmadaliyeva	
Said Ahmadning hikoyanavislik mahorati ("Qorako'z majnun" hikoyasi misolida)	808
I.S.Mannopov, B.D.Rajavaliyev	
"Devoni hikmat"da ishq va oshiqlik talqini	812
S.F.Komilova	
Xalq dostonlarida do'stlik obrazi talqini	817
O.A.Ahmadjonova	
Asqad Muxtorning ayollar psixologiyasini yoritishda uslubiy o'ziga xosligi	820
A.A.Abduraxmonov	
O'zbek lirikasida nurning poetik funksiyasi	824
X.A.Abdulxamidova, G.Sh.Shodiyeva	
"Kutilgan kun" hikoyasida badiiy psixologizm	828

TILSHUNOSLIK

S.N.Fazildinova	
"Farhod va Shirin" dostoni nasriy bayonidagi tasvir vositalarning ifodalanishi	831
N.K.Ergasheva	
Goals and objectives of the training practice	835
O.A.Axmedova	
Nofilologik oliy o'quv yurtlarida ingliz tili terminalogiyasini o'qitishning nazariy asoslari	838
Sh.B.Karimova	
O'zbek tilida kvantitativlikning lug'aviy ifodasi	841
A.U.Akhmedova	
Challenges of using only traditional methods in teaching foreign languages	844
A.U.Akhmedova	
The effects of contemporary teaching methods in teaching foreign languages	850
D.Ganieva, F.Khamidov	
The comparative analysis of internet discourse in Uzbek, Russian and English languages	855
Ш.Аскарова	
Сущность языковой интерференции при изучении Немецкого языка	859
S.Kh.Azimova	
The stages of development of the theory of intercultural pragmatics in linguistics	863
E.B.Yagyaeva	
Talabalar mustaqil ta'limining mohiyati, tuzilmasi va vazifasi	867
E.B.Yagyaeva	
Ingliz tili o'qitish jarayonida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etish bo'yicha metodik tavsiyalar	870

UO'K:378.147.88

**INGLIZ TILI O'QITISH JARAYONIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIMINI
TASHKIL ETISH BO'YICHA METODIK TAVSIYALAR****МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ
РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ****METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR ORGANIZING INDEPENDENT WORK
OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TEACHING ENGLISH****Yagyaeva Elvina Baxtiyarovna**

Farg'ona davlat universiteti doktoranti, ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada mustaqil ta'lim faoliyati ko'nikmalarini shakllantirish va rivojlantirish zarurati ko'rib chiqiladi, bu esa universitetning keyingi ta'lim uchun asosdir. "Xorijiy tili" fanidan mustaqil ta'lim bo'lajak mutaxassisga chet tili vositalaridan foydalangan holda ilmiy-tadqiqot faoliyati bilan shug'ullanish imkonini berishi, kasbiy ahamiyatga ega bo'lgan ma'lumotlarni izlash, uni tahlil qilish va matndagi asosiy mazmunni ajratib ko'rsatish, baholash kabi muhim ko'nikmalarni shakllantirishi aniqlangan, hamda olingan ma'lumotlarga asosida moddiy va kasbiy yo'naltirilgan aloqaning informativligi.

Аннотация

Данная статья рассматривает необходимость формирования навыков и развития умений самостоятельной учебной деятельности, что является основой для дальнейшего вузовского самообразования. Раскрывает то, что самостоятельная работа по предмету «Иностранный язык» позволяет приобщить будущего специалиста к научно-исследовательской деятельности средствами иностранного языка, развивает такие важные умения как поиск профессионально значимой информации, ее анализ и выделение основного содержания в тексте, оценка информативности материала и профессионально-ориентированное общение на основе полученной информации.

Abstract

This article examines the need to form skills and develop the abilities of independent professional educational activities, which is the basis for further university self-education. It reveals that independent work on the subject "Foreign Language" allows a future specialist to be involved in research activities using foreign language means, develops such important skills as searching for professionally relevant information, analyzing it and highlighting the main content in the text, assessing the informativeness of the material and professional oriented communication based on the information received.

Kalit so'zlar: davlat ta'limi standartlar, belgilangan usullar, baholash mezonlari, malakalarni shakllantirish, mustaqil ish, nazariy materiallar, kognitiv faoliyat.

Ключевые слова: государственных образовательных стандартов, сформированных методов, критерии оценки, сформировать компетенции, самостоятельная работа, теоретический материал, познавательная деятельность.

Key words: state educational standards, established methods, assessment criteria, build competencies, independent work, theoretical material, cognitive activity.

KIRISH

Oliy kasbiy ta'limning uchinchi avlod davlat ta'lim standartlariga muvofiq, bugungi kunda talabalar tomonidan kasbiy faoliyat uchun zarur bo'lgan kompetensiyalarni samarali rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda [3,p.7]. O'quv dasturi xorijiy tilni o'rganish orqali kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishga ozgina hissa qo'shadi. Ko'rinib turibdiki, o'z kasbiy faoliyatiga ijodiy yondashmasdan, faqat xorijiy til sohasidagi bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan shaxs kasbiy sohada qiyinchiliklarga duch keladi. Dars soatlarining kamayishi tufayli talabalarning mustaqil ishi yanada muhim ahamiyat kasb etdi. Biroq, ta'lim jarayonining ushbu elementi hali ham aniq belgilangan usullar va tashkil etish shakllariga ega emas. O'qituvchilar oldida o'quvchilarda o'z-

TILSHUNOSLIK

o'zini tarbiyalash ko'nikmalarini rivojlantirish va barqaror mustahkamlashdek murakkab vazifa turibdi. Bu muammo birinchi kurs talabalari uchun ayniqsa dolzarb bo'lib, ular maktab ta'limidan sezilarli darajada farq qiladigan sinfdan tashqari faoliyatini baholashning yangi, yanada qat'iy talablariga moslashishda qiynaladi. Ular nafaqat o'quv materialini o'rganishlari, balki uni amaliyotda testlar, kurs ishlari, hisob-kitoblar va grafikalar va boshqa shakllarida qo'llashlari kerak, bu nafaqat bilimlarni mustahkamlashga, balki aniq vazifalarni bajarishga yordam beradi. O'qituvchi tushunishi kerakki, bilimlarni egallash jarayoni uni oddiy idrok etish va takrorlash bilan chegaralanib qolmaydi. Shu munosabat bilan har bir o'qituvchi oldida ko'plab savollar tug'iladi: ilmiy rivojlanishning yuqori darajasida talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning zamonaviy usullari va shakllarini qanday ishlab chiqish; mustaqil ta'lim orqali bo'lajak mutaxassislarda kasbiy kompetensiyalarni qanday shakllantirish; nazariy material yordamida talabalarni tayyorlashning amaliy yo'nalishini qanday kuchaytirish va boshqalar. O'qituvchining asosiy vazifasi - o'quvchilarning mustaqil ta'limini to'g'ri tashkil etish, bu mutaxassisning asosiy shaxsiy xususiyatlarini shakllantiradi va rivojlantiradi, bilimlarni ongli va doimiy ravishda o'zlashtirishni ta'minlaydi, talabalarga o'qituvchi tomonidan taklif qilingan o'z-o'zini tarbiyalash usullaridan to'g'ri foydalanishga yordam beradi. Va eng muhimi, bilim va ko'nikmalarni mustaqil ravishda to'ldirishga bo'lgan ehtiyojni rivojlantiradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Mustaqil ta'limning bajarilishi, shuningdek, uni bajarish shakli va muddatlari ushbu bosqichda o'rganishning asosiy maqsadiga mos kelishi kerak. Shuni ta'kidlash kerakki, o'quv jarayonida mustaqil ishlarni ahamiyatini pasaytirish ham, ortiqcha foydalanish ham bir xil darajada zararli. Ingliz tilini o'rganishda siz mustaqil ta'limning turli shakllaridan foydalanishingiz mumkin, ham individual, ham frontal yoki guruh darslarida. Nazariy materialni o'rganishda mustaqil faoliyatni tashkil etish, matnlar bilan ishlash, konspektlar tuzish, savollarga javob izlash, rejalar tuzish, axborotni umumlashtirish va tizimlashtirish o'rganishda muhim o'rin tutadi. Ushbu turdagi ishlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilarga ish maqsadini tushunishga yordam beradigan, maslahatlar beradigan, ma'lumotlarni mustaqil ravishda idrok etishga o'rgatadigan, ularning tushunchalarini tekshirish uchun test savollari va topshiriqlarini beradigan o'qituvchining to'g'ri va malakali tashkil etilishiga bog'liq material. O'qituvchining ishi o'quvchilarning kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha ishlar olingan ko'nikmalarni takomillashtirish maqsadida bilimlarni mustahkamlash bosqichida amalga oshiriladi. Mustaqil ish o'qituvchi rahbarligida, turli usullardan foydalanish muhim ahamiyatga ega bo'lib, uning rahbarligida mustaqil ta'lim olib boriladi. Talabalar adabiyotlar bilan ishlash, kerakli ma'lumotlarni tanlash va tahlil qilish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Ko'rsatmalar talabalarga bu jarayonda yordam berishi kerak.

NATIJALAR VA MUHOKAZALAR

Talabalarning mustaqil ta'limini nafaqat ularning ko'nikma va qobiliyatlarini rivojlantiradi, balki yuqori malakali mutaxassis uchun muhim bo'lgan shaxsiy fazilatlarini ham rivojlantiradi. Shuning uchun o'qituvchilar talabalarning mustaqil ishi uchun yuqori sifatli materialni sinchkorlik bilan tanlashlari kerak. Mustaqil ta'limni tashkil qilishda e'tiborga olish kerak bo'lgan birinchi narsa - vaqt. Talabalar jadvalida etarli vaqt ajratmasdan, mustaqil ta'lim haqida jiddiy gapirish mumkin emas va usiz universitetda to'liq ta'lim olish mumkin emas. Auditoriya va mustaqil ta'lim o'rtasidagi tavsiya etilgan vaqt nisbati 1:2, ya'ni auditoriya mashg'ulotlarining bir soati ikki soat mustaqil tayyorgarlikni talab qiladi. Sinfdan o'qituvchi yangi materialni tushuntiradi va o'quvchining fikrlarini boshqaradi, bu yangi materialni mustaqil ravishda o'rganish va yodlashdan ko'ra yarmini talab qiladi. Xorijiy tildan mustaqil ishlashga sarflangan vaqt haqida I.V.Raxmaninovning ta'kidlashicha, u yarim soat, ya'ni soatiga teng bo'lishi kerak. Bu birinchi til asosida xorijiy tilni o'rganish osonroq ekanligi, mustaqil ishlash ko'nikmalari allaqachon shakllanganligi bilan izohlanadi. Shuning uchun yaxshi natijalarga erishish maqsadida, ushbu fanga ajratilgan vaqtdan unumli foydalanish muhim ahamiyatga ega. Universitetlarda o'qituvchining talabalar bilan individual ishi boshqa talabalar tomonidan mustaqil topshiriqlarni bajarish bilan birlashtirilganda, darslarni yig'ish usullari mashhurdir. Bu ta'lim jarayonining intensivligini oshirishga yordam beradi. Mustaqil ta'limni tashkil etishda o'zaro nazorat, o'zaro yordam, kalitlar bilan mashqlar va turli o'quv qurollaridan foydalanish zarur. Mustaqil ta'limning ko'plab turlari mavjud va tanlov muayyan til faoliyatiga bog'liq: gapirish, o'qish, yozish yoki tinglash kabi. Birinchi kurs talabalarida og'zaki nutq va o'qishni

rivojlantirish uchun mashqlarni ko'rib chiqaylik. Talabalarni matnni takrorlash yoki aytib berishga o'rgatish uchun quyidagilardir kerak:

- Matnning lingvistik materialini o'zlashtirish uchun mashqlari (leksik, fonetik, grammatik);
- Mantiqiy mashqlar;
- Nutq mashqlari.

Shunday qilib, sinfda mustaqil ishlash uchun topshiriqlar talabalarga mustaqil ta'limdan keyin suhbatni tashkil qilish uchun til materialini taqdim etadigan mashqlarni o'z ichiga olishi kerak. Ingliz tilini o'zlashtirish ma'lum qiyinchiliklarni keltirib chiqaradigan uch tomonlama aralashuv (mahalliy, xorijiy va intralingual) sharoitida sodir bo'ladi. Tillararo muammoni bartaraf etish uchun maxsus mashqlardan foydalanish kerak:

1. Mahalliy, xorijiy yoki intralingual interferensiyani kamaytirishga qaratilgan mashqlar, to'g'ri yo'nalishni targ'ib qilish (orientatsiya mashqlari);
2. Nazoratga yo'naltirilgan mashqlar, bunda materialni tushunish va o'zlashtirishni tekshirish turli grammatik shakllarning differentsial belgilarini aks ettiruvchi jadval asosida amalga oshiriladi;
3. Analogiya bo'yicha shakllantirish, o'zgartirish va tarbiyalash mexanizmlarini ishlab chiqishga qaratilgan reproduktiv, elementar va shartli ishlab chiqarish mashqlari.

O'rganish faoliyatiga asoslangan yondashuv va talabalarning lingvistik tajribasini, xorijiy til bilan mustaqil ishlash ko'nikmalarini va o'rganish uchun cheklangan vaqtni hisobga olgan holda, grammatik material bilan tanishishni tashkil etish maqsadga muvofiqdir. va og'zaki nutq laboratoriyasida mustaqil ta'lim uchun o'quv mashqlari.

XULOSA

Yuqoridagi barcha turdagi ishlarning samaradorligi ko'p jihatdan o'qituvchi faoliyatini puxta va mohirona tashkil etishga bog'liq. Aynan o'qituvchi talabalarga ishning maqsadi va uni qanday bajarish kerakligini tushunishga yordam beradi, maslahat va tavsiyalar beradi, axborotni mustaqil ravishda idrok etishga o'rgatadi. O'qituvchi o'quvchilarni olingan ma'lumotlardan xabardorlik darajasini tekshirish uchun test savollari va topshiriqlarini qo'yadi va shu bilan birga o'z-o'zini nazorat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi. O'qituvchining bunday ishi matematikaga xos bo'lgan bo'lib o'quvchining kognitiv faoliyati usullarini shakllantirishga yordam beradi. Ko'nikmalarni rivojlantirish bo'yicha ishlar bilimlarni mustahkamlash bosqichida amalga oshiriladi. Ularning maqsadi mustaqil faoliyat jarayonida olingan ko'nikmalarni takomillashtirishdir. Bu mashg'ulotlar deyarli har bir darsda amalga oshirilishi mumkin. Ko'nikmalarni rivojlantirish uchun vazifalarni tanlashda siz ma'lum bir texnikadan foydalanish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan mashqlar tizimiga qo'yiladigan talablarni hisobga olishingiz va "oddiydan murakkabgacha" tamoyiliga amal qilishingiz kerak. Mustaqil ta'limni nazorat qilish tekshirish, ko'rib chiqish va yakuniy qismlarga bo'linishi mumkin. Differentsial nazorat tamoyiliga asoslanib, test ishiga murakkabligi yuqori bo'lgan vazifalarni kiritish foydali bo'ladi, ularni amalga oshirish aql-idrokni talab qiladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Дорофеева А.В. «Самостоятельная работа студентов в формировании общих и профессиональных компетенций», https://conference.osu.ru/assets/files/conf_info;
2. Губская Т.В. «Организация самостоятельной работы у студентов, изучающих немецкий язык как второй иностранный язык», https://conference.osu.ru/assets/files/conf_info;
3. Мелехова О.П. Методология перехода на уровневую систему подготовки в соответствии с новой нормативной базой. М., 2010;
4. Организация и контроль самостоятельной работы студентов: Методические рекомендации / Н.В. Соловова; под ред. В.П. Гарькина. Самара:Изд-во «Универс-групп», 2006;
5. Скворцова И.Е. Организация самостоятельной работы студентов. Н.Новгород, 2010.